

ASPECTE DIN ACTIVITATEA UNUI VICE-CONSUL BRITANIC ÎN DOBROGEA OTOMANĂ (I)

Rezumat: Articolul prezintă aspecte ale activității vice-consulului britanic la Constanța (Kustendjie), Frank Fremoult Sankey, în primul an de la numirea sa în funcție. Într-o perioadă de dezvoltare susținută pentru portul Dobrogea, imediat după finalizarea căii ferate Dunăre-Marea Neagră, Sankey a încercat să-și afirme autoritatea asupra unei comunități numeroase și oarecum obediente de supuși britanici. Textul se bazează pe o serie de documente inedite deținute în arhivele britanice, dintre care opt sunt reproduse în anexă, și care contribuie la o mai bună înțelegere a istoriei Constanței la începutul anilor 1860.

Cuvinte-cheie: Frank Fremoult Sankey, Constanța, Marea Neagră, Dobrogea, tătari.

Introducere

Istoria Dobrogei otomane este încă relativ puțin cunoscută. Cu accesul la sursele otomane încă dificil, din rațiuni lingvistic-paleografice, dar nu numai, documentele din arhive occidentale pot contribui la a aduce la lumină informații noi despre trecutul comunităților umane care au viețuit în regiunea dintre Dunăre și Marea Neagră. Acesta este și obiectivul articolului de față, care își propune să prezinte aspecte din istoria Dobrogei și a Constanței așa cum sunt ele reflectate în corespondența vice-consulului britanic, Frank Fremoult Sankey (1828–1879), numit în postul de la Kustendjie¹ în anul 1860.

Despre Sankey se cunosc puține lucruri, activitatea sa în actualul spațiu românesc fiind menționată de ES Paul Brummell², fostul ambasador al Marii Britanii în România, sau de Cristian Cealera, pasionat cercetător al istoriei

* Constantin ARDELEANU: Institutul de Studii Sud-Est Europene / Colegiul Noua Europă, București, e-mail: ardcons@gmail.com.

¹ După cum se vede și în documentele din Anexă, numele orașului apare scris în diferite moduri. Voi folosi forma Kustendjie, care s-a impus treptat.

² Paul Brummel, *Britain in Focșani*, online la adresa <https://blogs.fcdo.gov.uk/paulbrummell/2017/09/19/britain-in-focsani/> (link accesat pe 6 aprilie 2024).

comunității britanice din Kustendjie³. Textul meu insistă asupra câtorva dintre problemele care l-au interesat pe Sankey în perioada în care a încercat să-și impună autoritatea asupra numeroasei comunități de supuși britanici de la Constanța, dar și să exploreze posibilitățile comerciale ale zonei. Având probleme financiare serioase, vice-consulul Sankey, a testat și modalități prin care să își sporească veniturile. Acest lucru explică interesul său de a oferi protecție consulară și altor străini care locuiau la Kustendjie sau doar se aflau în trecere, precum și pe cel legat de vânzarea terenurilor din valoroasa zonă a peninsulei.

Un vice-consul și neajunsurile sale imobiliare și financiare

Începerea construcției căii ferate care traversa Dobrogea otomană, în septembrie 1857, a dus la dezvoltarea rapidă a așezării Kustenjie, micul port otoman de pe litoralul Mării Negre⁴. Într-un raport din 1858, consulul britanic la Varna, Edward St. John Neale, menționa că populația abia de număra vreo 400 de persoane. Coloanele de granit și marmură stăteau mărturie pentru vremuri mai bune, însă la acel moment portul era complet impracticabil. La Kustenjie nu exista nici măcar un funcționar vamal, însă prezența acolo a reprezentanților companiei DBSR (Danube and Black Sea and Kustendjie Harbour Company) crea premisele unui viitor mai bun⁵.

După incertitudini ținând de criza financiară europeană și rezolvarea altor aspecte logistice, lucrările efective au început în septembrie 1858. Numărul supușilor britanici stabiliți la Kustendjie a crescut rapid. Deja în decembrie 1859, Horatio Bronte Suter, consul la Varna, scria despre nevoia deschiderii unui vice-consulat în Dobrogea. „Comunitatea britanică de la Kustendjie crește aproape zilnic în număr și importanță”, iar o dispută între căpitanul și echipajul unei nave britanice care acostase la Kustendjie făcea necesară deplasarea sa la Kustendjie, ceea ce impunea o călătorie relativ

³ Cristian Cealera, #citeșteDobrogea: „Colonia” britanică de la Kustendjie–Constanța (1857–1882) (II), online la adresa <https://m.ziuaconstanta.ro/fondul-documentar-dobrogea-de-ieri-si-de-azi/articol/citestedobrogea-colonia-britanica-de-la-kustendjie-constanta-1857-1882ii4025html> (link accesat pe 6 aprilie 2024).

⁴ Detalii despre construcție în Henry C. Barkley, *Between the Danube and the Black Sea; or, Five Years in Bulgaria*, John Murray, Londra, 1876; analize în J.H. Jensen și Gerhard Rosegger, *British Railway Builders along the Lower Danube, 1856–1869*, în „The Slavonic and East European Review”, 46.106, 1968, pp. 105–128; Constantin Ardeleanu, *Efectele construirii căii ferate Cernavodă – Constanța asupra navigației dunărene (1859–1860)*, în „Analele Universității Ovidius din Constanța. Seria Istorie”, 3, 2006, pp. 41–54.

⁵ The National Archives of the United Kingdom, Public Record Office, Foreign Office (FO), Fond 78, Dosar 1392, ff. 198–200 (parte din General Description of the Dobrutcha, inclusă în Statistical Report on the Province of Bulgaria, ff. 169–237, anexă la raportul consulului Neale către Earl of Malmesbury, Ministrul de Externe, Varna, 28 martie 1858).

dificilă și scumpă. Instrucțiunile sale îi permiteau să numească unul, însă nu cunoștea nici un britanic dispus să ocupe un astfel de post⁶.

Un candidat a apărut însă rapid: în prezența locotenent-colonelului Frank Femoult Sankey. Acesta ajunsese în Orient în perioada Războiului Crimeii, când servise la instruirea trupelor neregulate de bașbuzuci otomani. La finalul conflictului era în Anatolia, unde a fost implicat în încercarea de a supune deplinului control otoman diverse triburi de nomazi arabi. A intrat în serviciul diplomatic în 1857, când a fost numit vice-consul (neplătit) la Urfa (fosta Edessa, actualmente Şanlıurfa în Turcia), iar mai apoi vice-consul la Alexandretta (Iskenderum). A acceptat apoi postul de vice-consul la Focșani, de unde, în iulie 1860, a fost transferat la Kustendjie. Conform declarației sale, Sankey era fluent în franceză, italiană și arabă și se descurca în germană, greacă, turcă și română⁷.

Sankey a ajuns la Constanța pe 27 septembrie 1860, exact la timp pentru a asista la festivitatea de inaugurare a căii ferate dintre Dunăre și Marea Neagră, deschisă cu mare fast pe 4 octombrie. Și Suter era acolo pentru eveniment, astfel că schimbul oficial de corespondență între consulatul de la Varna și ambasada de la Constantinopol a mai durat. Abia la început de decembrie 1860 Sankey a primit firmanul de investitură de la Înalta Poartă, precum și instrucțiunile oficiale ale superiorului său de la Varna⁸.

Situația vice-consulului era însă departe de a fi bună. La sosirea la Kustendjie, Sankey locuise într-o cămăruță din casa de oaspeți a DBSR, transformată în hotel pentru găzduirea călătorilor care tranzitau orașul. A trebuit astfel să se mute într-o locuință neterminată, pentru care afirma că plătea suma imensă de £100/an, deși locuința nu avea loc pentru cancelaria consulară. Kustendjie devenise un loc atractiv și, dincolo de sumele mari solicitate drept chirie, așezarea avea și un mare deficit de case de locuit. Conducerea DBSR se oferise să construiască un sediu pentru vice-consulat pe terenul companiei, ceea ce însemna un cost anual de £150, o sumă pe care nu și-o permitea, având în vedere salariul său de £200/an. Deși colonia era foarte numeroasă, cu 150 de cetățeni britanici și vreo 300 de supuși ionieni și maltezi, taxele consulare pe care le încasa erau foarte mici și aveau să rămână așa până la finalizarea lucrărilor din port și deschiderea orașului pentru mari afaceri cu cereale. Tot din acest motiv și dreptul său de a se implica în afaceri era unul iluzoriu⁹.

⁶ FO 78/1457, ff. 224–225 (Horatio Suter către ambasadorul Henry Bulwer, Varna, 17 decembrie 1859).

⁷ FO 78/1929, ff. 288–289 (Sankey către Lordul Clarendon, Ministrul de Externe, Bexley Heath, 28 mai 1866; mesajul lui Sankey include, la f. 290–191, și o scurtă descriere biografică).

⁸ FO 78/1526, ff. 72–73 (Suter către Lordul Russell, Ministrul de Externe, Varna, 3 decembrie 1860).

⁹ *Ibidem*, ff. 76–77 (Suter către Russell, Varna, 15 decembrie 1860).

Astfel, Sankey a solicitat de la bun început fie o creștere de salariu, fie o alocație financiară pentru cheltuielile cancelariei consulare. Suter era de acord, căci, cunoscând situația orașului Kustendjie, aprecia că era imposibil să supraviețuiești acolo cu un salariu atât de mic. În plus, era și o chestiune de prestigiu social: mulți dintre angajații DBSR aveau salarii cel puțin egale, pe lângă tot felul de facilități din partea angajatorului, între care și locuință cu chirie redusă. Ministerul de Externe de la Londra a acceptat să îi ofere £100/an pentru chiria casei și cheltuieli de birou, însă nu a fost de acord cu creșterea salariului lui Sankey¹⁰.

Curând, autorităților britanice de la Istanbul și Londra li s-a solicitat să intervină pentru a rezolva plângeri legate de datorii mai vechi ale vice-consulului. O astfel de solicitare venea de la bancherul Abraham Elias din Focșani, care îl acuza pe Sankey că îi datora suma de 12.500 franci¹¹. Într-un răspuns detaliat, vice-consulul explica detaliile afacerilor în care fuseseră implicați, în calitate sa de comisionar pentru un negustor de cereale din Genova. Existaseră probleme cu una dintre chitanțele de plată, iar Sankey a trebuit să plece de la Focșani spre noul său post înainte să reușească să se vadă cu bancherul. Însă menționa că transmisese informații oficiale pe canale diplomatice, astfel că era mai degrabă păgubit decât vinovat. Era gata să-i plătească bancherului suma solicitată, însă solicita să primească în schimb toate actele tranzacției respective, care avea valoarea de 63.000 franci¹². Autoritățile britanice considerau explicația lui Sankey drept puțin satisfăcătoare, vice-consulul fiind un personaj care nu se bucura de multă încredere în lumea afaceriștilor din Levant¹³. Tot cam atunci la Foreign Office ajungea și plângerea unui negustor din Urfa. Sankey afirma că nu-i datora decât cel mult 5.000 de piaștri, își asumase datoria și urma s-o plătească atunci când situația lui financiară avea să fie mai bună¹⁴.

Și din astfel de motive, ambasadorul britanic din capitala otomană și conducătorii diplomatiци de la Londra nu s-au grăbit să-i găsească un alt post atunci când, în anii următori, Sankey a cerut cu insistență, din motive de sănătate, să fie transferat la un alt consulat. Cât despre disputa dintre Sankey și Elias, aceasta a fost trimisă spre judecata curții consulare de la Constantinopol.

¹⁰ FO 78/1599, f. 82 (Suter către James Murray, subsecretar de stat la Foreign Office, Varna, 14 mai 1861).

¹¹ FO 78/1596, f. 340 (Concept al unui mesaj de la Foreign Office către Sankey, Londra, 10 mai 1861).

¹² *Ibidem*, ff. 344–346 (Sankey către Russell, Kustendjie, 1 iunie 1861; o analiză juridică a cazului, primită de la Board of Trade și datată 14 iunie 1861, la f. 348–349).

¹³ FO 78/1929, ff. 280–281 (Notiță a Foreign Office-ului despre activitatea lui Sankey, 30 mai 1866).

¹⁴ FO 195/689, ff. 305–306 (Sankey către Bulwer, Kustendjie, 14 martie 1861).

Ordine și autoritate publică

Deschiderea circulației pe calea ferată transformase Kustendjie într-o așezare tot mai frecventată de călători și aventurieri, iar Sankey aveau mult de lucru în calitate sa de vice-consul britanic, dar și de însărcinat cu protecția supușilor Franței și Sardiniei în portul dobrogean. I se solicitase să se ocupe și de cei greci, dar încă nu acceptase, căci „supușii mei englezi și ionieni îmi absorb mult din timp”¹⁵. Însă, în martie, îl informa pe ambasadorul britanic la Constantinopol, că oferea supușilor piemontezi, francezi, greci și ruși¹⁶.

Pe acolo treceau supuși maghiari care încercau să ajungă în spațiul italian, în așteptarea unor noi dispute între italieni și austrieci. Kustendjie era descris drept un cuib de spioni, cu autoritățile locale primind instrucțiuni de a-i reține pe cei considerați mai periculoși. Pretextul arestărilor era că acei călători, care aveau pașapoarte piemonteze, nu dețineau și teșcherele de drum de la funcționarii turci. Sankey descria un asemenea caz, când șase maghiari ajunși la Kustendjie, în drum spre Constantinopol, îi solicitaseră protecția pentru a nu fi arestați. Guvernatorul otoman îi promisese că nu-i va reține, dar totodată nu le putea permite să-și continue drumul spre capitala otomană. Însă maghiarii au plecat spre Constantinopol, la bordul vaporului britanic „Blarney”, ajuns la Kustendjie pentru diverse afaceri sau poate tocmai pentru a facilita acest trafic. „Blarney” a revenit în portul dobrogean, având la bord și doi călători piemontezi, cu pașapoartele în regulă, dar care au fost arestați de guvernator. Mai apoi, la ordinul Marelui Vizir, cei doi au fost întorși la Constantinopol, sub pretextul de a nu fi avut teșcherele necesare¹⁷.

Sankey pare foarte dornic să îi sprijine pe toți acești călători/ revoluționari / aventurieri ajunși în zonă. Superiorii de la Constantinopol îl acuzau că oferise pașapoarte britanice la doi supuși piemontezi, Stefano Kovats și Carlos Iustiani. Sankey explica pe larg că pașapoartele acestora fuseseră confiscate și că aveau nevoie de acte eliberate de un vice-consulat european pentru a-și putea continua drumul. Cum nu erau urmăriți de autorități, le oferise documente de drum, nu pașapoarte, astfel că totul fusese cât se poate de legal¹⁸.

În februarie 1861 vice-consulul dăduse un passavanti pentru a merge la Galați și unui anume Stefan Altmann, negustor din Medgidia. Altmann fusese oprit pe drum la Hârșova și reclama că fusese reținut și închis prin implicarea agentului Societății austriece de navigație pe Dunăre (DDSG) și al unui funcționar otoman. Sankey reclama comportamentul scandalos al celor doi, dar raportul i-a creat probleme, căci nu era clar de ce un locuitor din

¹⁵ *Ibidem*, ff. 297–299 (Sankey către Suter, Kustendjie, 15 ianuarie 1861, Doc. 1 în Anexă).

¹⁶ *Ibidem*, ff. 303–304 (Sankey către Bulwer, Kustendjie, 14 martie 1861).

¹⁷ *Ibidem*, ff. 297–299 (Doc. 1 citat).

¹⁸ FO 78/1599, f. 112 (Suter către Murray, Varna, 13 iunie 1861) și ff. 114–115 (Sankey către Suter, Kustendjie, 8 iunie 1861); FO 195/689, ff. 307–308 (Sankey către Bulwer, Kustendjie, 5 aprilie 1861).

Medgidia avea dreptul la protecție britanică¹⁹. Vice-consulul își motiva sprijinul prin faptul că Altmann era o persoană respectabilă, care fusese în serviciul unui ofițer britanic în timpul Războiului Crimeii²⁰.

Sankey a avut mult de lucru pentru a încerca să își impună autoritatea în fața unei colonii de câteva sute de cetățeni și protejați britanici puțin obișnuiți cu respectarea legii în acea periferie otomană. În februarie 1861, vice-consulul își informa superiorii de faptul că terasierii și alți angajați englezi ai DBSR erau adesea turbulenți și nu se supuneau legilor. Cavașii turci îi aduceau beți la locuința sa, neavând unde să-i țină în arest, căci închiderea lor alături de supuși otomani ar fi provocat și mai multe probleme. Erau apoi tot felul de dispute între britanici și ionieni, care puteau avea urmări dintre cele mai grave, având în vedere că cei din urmă erau „numeroși și cu cuțitele la îndemână”. La Kustendjie erau doar șase cavași, o forță insuficientă pentru păstrarea ordinii publice, astfel că Sankey solicita sporirea forțelor de ordine și amenajarea unei închisori adecvate²¹. În martie 1861, Sankey a primit scrisoarea vizirală prin care i se confereau autorități suplimentare în relație cu supușii britanici²².

În rapoartele sale, Sankey a tot reclamat abuzurile unora dintre elitele otomane locale. Când casa unui anume maior Cadri Effendi a fost spartă, jefuită și incendiată, patru creștini albanezi angajați ai DBSR, considerați suspecti, au fost închiși și schingiuiți pentru a-și mărturisi fapta²³. Mai apoi au fost prinși și adevărații infractori, dar Cadri Effendi și șeful poliției, Salim Bey, au fost trași la răspundere abia după protestele vice-consulului. Sankey scrie des despre relația sa excelentă cu guvernatorul de Kustendjie, Ahmet Rassim Effendi, care se afla „într-o poziție foarte dificilă”, căci, „toată lumea, cum se întâmplă de obicei într-un oraș turcesc, se străduiește să-l inducă în eroare și să-l pună într-o lumină proastă în fața locuitorilor și a autorităților străine”²⁴.

În lunile următoare, Sankey a avut un conflict și cu funcționarul otoman care conducea biroul sanitar proaspăt creat în port. Pe 14 august 1861, când, după apusul soarelui, același vapor „Blarney” ancora în port, agentul firmei respective, un anume piemontez S.V. Stampa, s-a îndreptat spre vas, cu o barcă, pentru a fi informat despre încărcătura adusă. Funcționarul Mehmed Ali Aga l-a acuzat pe Stampa că adusese pe uscat un călător sau un pachet, ceea ce contravenea reglementările sanitare, astfel că a dispus carantinarea vasului. A urmat un conflict în toată regula, cu Sankey implicându-se pentru

¹⁹ FO 195/689, ff. 27–28 (Sankey către Suter, Kustendjie, 15 februarie 1861), f. 53 (Suter către Bulwer, Varna, 16 martie 1861) și ff. 177–178 (aceiași, Varna, 12 iunie 1861).

²⁰ *Ibidem*, ff. 187–188 (Sankey către Suter, Kustendjie, 13 iunie 1861).

²¹ *Ibidem*, ff. 12–12a (Sankey către Suter, Kustendjie, 6 februarie 1861, Doc. 2 în Anexă).

²² *Ibidem*, ff. 51–52 (Suter către Bulwer, Varna, 16 martie 1861).

²³ *Ibidem*, ff. 17–23 (Sankey către Suter, Kustendjie, 14 februarie 1861, Doc. 3 în Anexă). Copii ale raportului sunt incluse și la ff. 105–111, ca și în FO 78/1599, ff. 49–63.

²⁴ TNA FO 195/689, ff. 39–40 (Sankey către Suter, Kustendjie, 26 februarie 1861).

a-l apăra pe agentul unei case comerciale britanice. Vice-consulul a protestat față de atitudinea unui funcționar otoman pe care îl acuza de incompetență²⁵, reclamații similare venind și din partea căpitanilor unor vase franceze²⁶. Vaporul era în carantină și o lună mai târziu, Sankey raportând că era la mijloc și o dispută privată între agentul italian și funcționarul otoman²⁷. Și autoritățile sanitare otomane au depus plângere împotriva lui Stampa, complicând și mai mult cazul²⁸.

Cert este că, în 1861, activitatea comercială la Kustendjie era în creștere, fiind însă complicată de reglementările sanitare și vamale otomane, deloc prietenoase cu vasele care ancorau în portul dobrogean. Una dintre probleme ținea de faptul că vasele nu primeau certificate vamale adecvate, ceea ce făcea ca ele să fie reținute de autoritățile otomane de la Constantinopol²⁹.

Aspecte administrative și imobiliare în Dobrogea și la Kustendjie

Construcția căii ferate, imigrația tătarilor și reorganizări administrative în regiune și la Kustendjie au provocat schimbări majore în legătură cu situația juridică și valoarea terenurilor din Dobrogea. Sankey a trimis superiorilor săi mai multe rapoarte în acest sens, acuzând modul discriminatoriu în care elitele turcești își rezervau terenurile al căror preț urma să crească după finalizarea portului.

În martie 1861, vice-consulul amintea că guvernatorul Ahmet Rassim încerca să împartă terenurile libere din zona Medgidia către imigranții tătari³⁰. Era o chestiune delicată, care produsese dispute între diferite grupuri de coloniști, iar Ahmet Rassim urmărea să-și impună atât propria autoritate, cât și pe cea a statului otoman³¹. În mai, schimbări administrative treceau caimacamlâcul de Kustendjie de la pašalâcul de Silistra la cel de Tulcea, în vreme ce Medgidia devenea o entitate administrativă distinctă, dependentă tot de pašalâcul de Tulcea. Schimbarea îi nemulțumea pe tătari, riscând să transforme Medgidia într-un refugiu al răufăcătorilor care, aprecia vice-consulul, fugeau de regimul de mai mare justiție de la Kustendjie³².

²⁵ *Ibidem*, ff. 251–253 (aceiași, Kustendjie, 16 august 1861, Doc. 8 în Anexă).

²⁶ *Ibidem*, ff. 255–256 (Suter către Bulwer, Varna, 4 septembrie 1861).

²⁷ *Ibidem*, ff. 261–263 (Sankey către Suter, Kustendjie, 28 septembrie 1861).

²⁸ *Ibidem*, ff. 259–260 (Suter către Bulwer, Varna, 2 octombrie 1861).

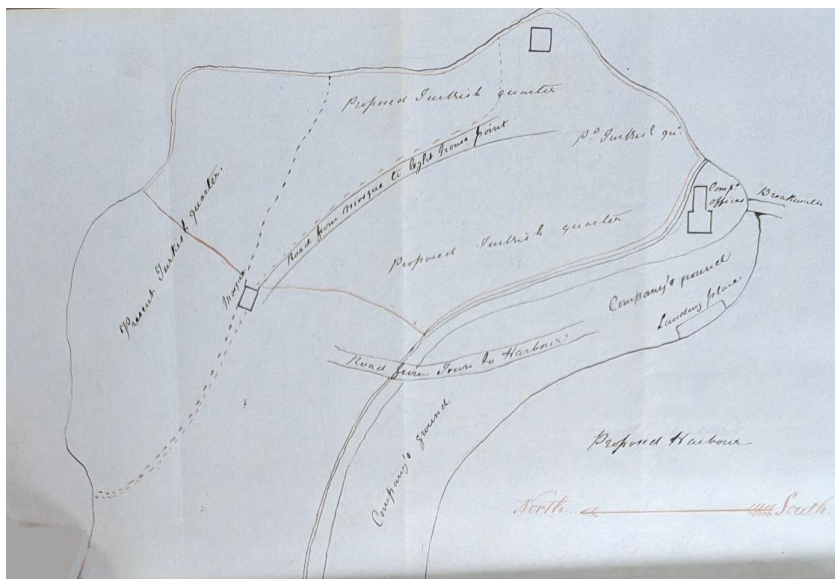
²⁹ *Ibidem*, ff. 326–328 (Barkley către Sankey, Kustendjie, 4 noiembrie 1861), ff. 324–325 (Sankey către Bulwer, Kustendjie, 5 noiembrie 1861), f. 330 (Sankey către Barkley, Kustendjie, 5 noiembrie 1861) și f. 336 (Barkley către Sankey, Kustendjie, 20 noiembrie 1861).

³⁰ Detalii despre oraș în Kemal Karpat, *Ottoman Urbanism: The Crimean Emigration to Dobruca and the Founding of Mecidiye, 1856–1878*, în „Studies on Ottoman Social and Political History”, Brill, Boston, 2002, pp. 1–25; Nilghiun Ismail și Serdar Göktas, *Rolul căii ferate Köstence–Boğazköy (Constanța–Cernavodă), moștenire otomană, în transportul refugiaților crimeeni și cerchezi*, în „Revista română de sociologie”, 32.5–6, 2021, pp. 343–356.

³¹ FO 195/689, ff. 69–71 (Sankey către Suter, Kustendjie, 27 martie 1861, Doc. 4 în Anexă).

³² *Ibidem*, 183–184 (aceiași, Kustendjie, 31 mai 1861, Doc. 6 în anexă).

Având multe cuvinte de laudă pentru guvernatorul Ahmet Rassim, care se ocupa și de dezvoltarea urbană a orașelului Kustendjie, unde începuse să modernizeze străzile³³, Sankey îi reproșa totuși politicile legate de distribuirea celor mai valoroase pământuri. Terenurile din peninsulă, între piață și far, erau foarte râvnite. Supuși creștini dețineau deja terenuri acolo, dar guvernatorul refuza să le permită să construiască magazii sau case de locuit. Doar musulmanii s-ar fi bucurat de acest drept și tot lor le era permis să achiziționeze alte terenuri. Sankey acuza astfel aranjamente obscure, menite să favorizeze financiar elitele turcești³⁴.



Schița lui Sankey, anexată la Raportul său din 4 mai 1861 (f. 145, Doc. 5 în Anexă)

Nu erau atunci în Kustendjie mai mult de 600 supuși musulmani, aprecia vice-consulul, dar guvernatorul le rezervase un teren pe care ar fi putut locui lejer între 8.000 și 10.000 locuitori. Era o stratagemă imobiliară pusă la cale de câțiva influenți membri ai consiliului local, în așteptarea creșterii prețului terenurilor. Sankey venise cu propuneri de împărțire mai echitabilă a terenurilor din peninsulă, dar guvernatorul nu părea deloc dornic să încurajeze ca europenii să preia controlul total al afacerilor în localitate. Vice-consulul nu considera că guvernatorul ar fi avut un interes financiar direct în această chestiune, ci că acționa mai degrabă din fanatism religios și din gelozie față de creștini. Astfel, în acel moment dezvoltarea urbană a așezării

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*, ff. 69–71 (Doc. 4 citat).

Kustendjie era aproape blocată, în așteptarea unui inginer care să vină cu un plan urbanistic³⁵.

După o discuție a ambasadorului britanic cu Marele Vizir, Ahmet Rassim raporta la Istanbul că informațiile vice-consulului nu erau adevărate. La Kustendjie, mai spunea acesta, nu se făcea nici o distincție între supușii creștini și cei necreștini ai Sublimei Porți³⁶.

Între alte inițiative ale lui Sankey, merită amintit și proiectul de a cultiva bumbac în Dobrogea, apreciind că zona Mangalia oferea condiții propice pentru creșterea acestei plante. Vice-consulul cerea astfel semințe de bumbac și acordul de a încerca o astfel de cultură³⁷.

O dispută cu John Trevor Barkley

În februarie 1861 Sankey a trimis superiorilor săi un raport detaliat despre regiunea Kustendjie. Diviziunea administrativă avea 30 de sate și o populație de 27.296 locuitori, dintre care 12.884 tătari, 3.530 creștini, 3.000 turci, 1.160 moldo-valahi, 630 ionieni și greci și 600 occidentali (englezi, germani, francezi și italieni). Guvernatorul era, cum mai aminteam, „un ins luminat”, în vreme ce consiliul local era controlat de turci cu vederi dintre cele mai retrograde, inclusiv în legătură cu rolul căii ferate în dezvoltarea regiunii și a așezării³⁸.

În continuarea raportului său, Sankey făcea o analiză extrem de critică a căii ferate și portului, aflate într-o situație precară din punct de vedere tehnic. Drumul de fier șerpuia pe pante abrupte, dificil de parcurs pe timp de iarnă. De la Medgidia, linia era așezată în albia văii Carasu, o zonă inundabilă, astfel că atunci șinele se găseau sub apă. Și orașelul Medgidia avea de suferit din felul în care fusese construită linia, care înrăutățea mult starea sanitară a localității. Magaziile de cereale de la Cernavodă erau prost plasate, și acelea fiind inundate. Linia era de proastă calitate, Sankey considerând că trebuia „refăcută înainte să poată fi folosită pe scară largă”. Cât despre port, acela era doar pe hârtie, iar la ritmul de lucru de atunci finalizarea sa ar mai fi durat un deceniu. Până ce nu va exista „un port sigur”, concluziona Sankey, Kustendjie nu era decât „un oraș lipsit de importanță și o gaură pentru capitalul britanic”³⁹.

Erau, și după părerea consulului Suter, păreri exagerat de critice față de situația prezentă și viitoare a respectivei întreprinderi britanice⁴⁰. Ajuns la Londra, raportul vice-consulului a fost citit la sediul Ministerului de Externe, în prezența lui Sir Samuel Cunard, președintele „Comitetului de

³⁵ *Ibidem*, ff. 141–143 (Sankey către Suter, Kustendjie, 4 mai 1861, Doc. 5 în Anexă).

³⁶ *Ibidem*, f. 215 (Suter către Bulwer, Varna, 31 iulie 1861).

³⁷ *Ibidem*, f. 310 (Sankey către Bulwer, Kustendjie, 17 aprilie 1861).

³⁸ *Ibidem*, ff. 17–23 (Doc. 3 citat).

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 15 (Suter către Bulwer, Varna, 19 februarie 1861).

administrație” al DBSR, care a solicitat imediat explicații de la directorul aflat la Kustendjie, John Trevor Barkley. Disputa dintre Barkley și Sankey pare să fi fost directă, dar și epistolară. Pe 18 aprilie 1861, Barkley i-a adresat o scrisoare dură vice-consulului, acuzându-l că pusese în circulație, în documente oficiale, acuze vehiculate deja într-un articol publicat, la final de ianuarie, în gazeta *Courier d'Orient* din Constantinopol. Scrisoarea către redacția publicației ar fi fost trimisă de un anume L. Fuberyer, un francez care lucrase ca secretar al guvernatorului și își exprima astfel ranchiuna față de DBSR, care refuzase să-l angajeze. Barkley considera că Sankey era fie complice al francezului, fie prost informat: „Mi-e greu să cred că ați întocmit un raport oficial bazat pe observațiile superficiale ale unui pasager care a făcut o singură călătorie pe linie”⁴¹, Sankey s-a simțit lezat de tonul scrisorii directorului, astfel că Suter, consulul britanic la Varna, a devenit mediator între cele două părți⁴².

Somat să dea explicații⁴³, Sankey scria că trimisese raportul după ce călătorise de-a lungul liniei, în timpul unei partide de vânătoare, alături de secretarul său, Edlmann. Nu fusese în legătură cu clevetitorul francez și nici nu citise articolul de presă⁴⁴.

Pe la final de mai, Suter i-a împăcat pe cei doi, după ce Sankey acceptase că raportul său era cuprindea multe exagerări⁴⁵. Plimbat pe linie de doi dintre angajații DBSR, Gordon și Alport, Sankey se arăta satisfăcut de situația drumului de fier: însoțitorii „mi-au explicat pe îndelete că ceea ce eu consideram defecte erau în fapt probleme la majoritatea căilor ferate și nu afectau câtuși de puțin buna funcționare a liniei”. Vizitase apoi și carierele de piatră, unde încărcătura pentru 1.000 de vagoane era deja pregătită de livrare. „Cum a sosit și mult așteptatul vas care a adus vagoanele de transportat piatra, există acum perspectiva unui progres rapid al lucrărilor din port”⁴⁶.

Colaborarea dintre vice-consul și director pare să fi fost relativ bună. În iunie 1861, Barkley îi solicita sprijinul pentru a-i trage la răspundere pe cei care blocau drumul de fier, așezând pe șine pietre sau alte obstacole. Erau activități extrem de periculoase, ce se puteau solda cu accidente teribile și

⁴¹ *Ibidem*, ff. 127–129 (Barkley către Sankey, Kustendjie, 18 aprilie 1861); alte documente relevante la ff. 119–122 (Barkley către Suter, Kustendjie, 19 april 1861), ff. 123–124 (fragmente din scrisoarea de la DBSR, cu detalii din ce i se comunicase lui Cunard) și ff. 115–116 (Suter către Bulwer, Varna, 26 aprilie 1861).

⁴² *Ibidem*, f. 135 (Sankey către Barkley, Kustendjie, 19 aprilie 1861) și f. 133 (Sankey către Suter, Kustendjie, 19 aprilie 1861).

⁴³ *Ibidem*, ff. 155–156 (Suter către Sankey, Varna, 10 mai 1861).

⁴⁴ *Ibidem*, ff. 159–161 (Sankey către Suter, Kustendjie, 13 mai 1861); continuarea corespondenței la ff. 149–152 (Suter către Bulwer, Varna, 18 mai 1861), f. 165 (Sankey către Suter, Kustendjie, 21 mai 1861) și f. 163 (Suter către Bulwer, Varna, 27 mai 1861).

⁴⁵ *Ibidem*, f. 167 (Suter către Bulwer, Varna, 3 iunie 1861) și f. 169 (Barkley către Suter, Kustendjie, 1 iunie 1861).

⁴⁶ *Ibidem*, ff. 171–172 (Sankey către Suter, Kustendjie, 31 mai 1861).

„pierderi de vieți și bunuri”. Soluția propusă de director era ca muhtarii să fie făcuți responsabili de acțiunile locuitorilor din respectivele sate⁴⁷. Sankey transmitea informațiile la Constantinopol și ceruse deja convocarea șefilor de sate pentru a-i informa despre faptul că trebuiau să se implice în a împiedica acțiunile care împiedicau buna funcționare a căii ferate⁴⁸.

Concluzii

Primul an de activitate al lui Sankey ca vice-consul la Kustendjie nu a decurs sub cele mai bune auspicii. Orașul era în plină dezvoltare, dar cu portul încă nefinalizat, marile afacerile cu cereale, și câștigurile directe și indirecte la care spera, mai aveau de așteptat. Fără o bogată experiență diplomatică, vice-consulul a intrat rapid în conflict cu John Trevor Barkley, cel care putea să-i fie aliat important. Nici relațiile cu elitele otomane locale n-au fost dintre cele mai bune, iar superiorii săi de la Varna, Istanbul sau Londra aveau suficiente motive să nu aibă mare încredere în el. Era un început prost și nu a trecut mult până când Sankey să solicite transferul spre locuri cu climă mai bună și poate cu oportunități mai mari, aspecte despre care îmi propun să scriu într-un text viitor.

⁴⁷ *Ibidem*, ff. 320–321 (Barkley către Sankey, Kustendjie, 22 iunie 1861, Doc. 7 în Anexă).

⁴⁸ *Ibidem*, f. 318 (Sankey către Bulwer, Kustendjie, 24 iunie 1861).

Anexe documentare**Doc. 1****Sankey către Bulwer, Kustendjie, 15 ianuarie 1861⁴⁹**

Autoritățile otomane împiedică circulația unor supuși maghiari, care doresc să se îndrepte, via Constantinopol, spre spațiul italian.

The present political state of Europe and the expectation of hostilities in Italy next spring have caused numbers of Hungarians to quit their country for Italy. The principalities are now swarming with them and many pass this way for Constantinople believing in the facilities offered by a railway and harbor, which they too late discover to be a delusion. These men are followed everywhere by spies and the Turkish authorities in the provinces receive telegraphic instructions from the Porte to arrest them. Public opinion would not admit of such pondering to the appetites of Austria in Constantinople, so the odium is thrown on the provincials. This sheriffs officer and constabulary duty seems to chime in exactly with the humour of the Turks, and they allow themselves considerable latitude in interpreting these orders.

The usual pretext for seizing people who have Sardinian or other passports, is their not being accompanied by Turkish teskeres, but they forget this prudent precaution and surveillance in other cases, and only become sedulous about passports regulation when they scent unfortunate Hungarians. Some three weeks ago six Hungarian gentlemen came here en route for Constantinople and to escape arrest came to my house for protection. The Governor at my request said he would not arrest them, but would prevent them preceding to Constantinople for which place the Austrian consular agent here refused to visé their passports, but viséd them for Galatz, where all had been prepared for their apprehension; on the same evening, the Blarney steamer came into the roads, and these gentlemen visited the ship with me, and being much pleased with her accommodation, took their passages to Constantinople. The day before yesterday, the Blarney again arrived and amongst other passengers were two gentleman in the Sardinian service, with passport viséd, and en règle, carrying dispatches from the Sardinian Minister at Constantinople to the Consul General at Bucharest. They were allowed to land unquestioned, but in the evening a message was brought them that the Governor desired their presence. On their arrival at the Governor's house they were told to consider themselves under arrest, and their effects were also brought away from the hotel. I was not aware of this until 24 hours after the occurrence, when, as acting for Sardinia in this town by request, I immediately demanded the release of the two Sardinian subjects and an explanation of the business. The governor here, it seems was acting

⁴⁹ *Ibidem*, ff. 297–299.

under orders from the Pasha of Silistria and shortly afterwards a telegram was received from the Grand Vizier and communicated to me by the Governor, wherein he was ordered to send the two gentlemen back to Constantinople, because forsooth they had no teskeres, which at Constantinople they had been informed would be unnecessary.

The formality of informing me of their action was considered superfluous, and the whole business exceedingly ill-judged and arbitrary.

I give H.E. the Governor my opinion pretty freely on this very ignoble proceeding towards the illtreated and oppressed subjects of a despotic country, and which was conduct entirely the reverse of that usually observed by Turkey towards unfortunate refugees who calculated upon a safe asylum and refuge under the mild dominion of H.M. the sultan Et. Et. In justice to Ahmed Rassim Effendi I must say that he seems heartedly ashamed of the part put upon him and does not allow any little official differences to interfere with our amicable relations.

The enclosed dispatch will inform the Sardinian minister at Constantinople of the occurrence.

I think it is also my duty to tell you that I have been requested to extend my protection to the French subjects, and the Greek have since made the same demand which I have not yet accepted, my own subjects, English and Ionian absorbing so much of my time.

Doc. 2

Sankey către Suter, Kustendjie, 6 februarie 1861⁵⁰

Arată dificultățile de a păstra ordinea publică la Kustendjie, unde supușii britanici sunt implicați în tot felul de dispute și nu există un arest potrivit pentru străini.

Enclosed I have the honor to forward copy of proceedings of a court held by me at this Vice Consulate with Mess. George Barkley and Henry Burns as assessors, for your approbation and confirmation. The complainant Dimitri Voliziano has announced his intention of appealing of as being dissatisfied with the decision.

I think the present a favorable opportunity of making known to you the difficulties under which I labour with regard to enforcing order and keeping the peace at Kustendjee, and the absolute necessity of being furnished with means to make my authority respected.

The navies and other Englishmen employed on the line are often turbulent and mutinous acknowledging no authority, and setting at defiance all interference.

⁵⁰ *Ibidem*, ff. 12–12a.

The Turkish police bring these men to my house drunk at all hours of the night, but as I have no place to confine them, and do not think it advisable that they should be put into a Turkish prison, where constant misunderstandings and quarrels would take place between them and the natives, all these irregularities go unpunished.

We have in this town only six cavasses, who are not strong enough to keep the peace, and I have in vain applied to the Governor for a suitable place in which to confine Englishmen.

He truly says that he cannot satisfy me, being obliged to give up one room in his own house for a native prison.

To render my authority of any use, I should be supplied with the means of enforcing it, otherwise any attempt on my part to enforce order, without the power of putting threats into execution, will only have the effect of bringing the office into contempt.

The quarrels between British and Ionian subjects, if not speedily stopped, are likely to lead to grave consequences, as the latter are in great force here and very ready with their knives.

It is absolutely necessary for public order and tranquillity, that I should be supplied with the means of keeping at least three resolute cavasses and of obtaining a proper place of confinement for disorderly British subjects.

Begging you to bring the subject speedily under the notice of H.M. Government.

Doc. 3

Sankey către Suter, Kustendjie, 14 februarie 1861⁵¹

Raport cu detalii generale despre starea regiunii. Informații despre tătarii stabiliți la Medgidia și situația considerată proastă a căii ferate și a portului Kustendjie.

I have the honor to forward the following general report of the district of Kustendjee and the state of the Railway and Harbour works at present.

The Dobrudcha is divided into five sections or Kaimakamluks, viz: Kustendjee with 30 villages, Mangalia with 30 villages, the town of Medgidieh, Hersova and the plain of Babadagh under the orders of the Governor of Kustendjee. Districts of Mancina and Sakcic under the government of Tulcha; Seni Skelessi and Topchi Kalessi under that of Silistria, Trupchilar dependant on Shumla and Bazargik and Balchik under Varna.

The district of Kustendjee contains about 3.000 Turkish, 12.884 Tartar, 3.530 Raya, 1.160 Moldo-Wallachia, 630 Ionian and Greek and 600 English, German, French and Italian inhabitants making a total of 27.296.

⁵¹ *Ibidem*, ff. 17–23.

It produces annually about 107,000 quarters of grain and barley, the greater part of which is exported to Constantinople in small native craft and 125,000 bales of wool which is exported principally to Marseilles by European houses at Varna. A small quantity of wax is also exported.

The Dobrudcha presents throughout a barren undulating appearance, but the soil is productive, wherever it has been cultivated; it consists of a deep clay and the great drawback to its advancement is the want of water; the wells in some of the villages being 2 and 300 feet deep; it is also destitute of wood, except at Babadagh, distance of 24 Miles to the north west of Kustendjee.

The extensive immigration of Tartars will no doubt soon bring a large tract of land into cultivation but so little encouragement is given them by the Turks and so few facilities offered for their settling, that I fear the immigration will soon cease altogether.

From several conversations I held with Tartar chiefs it seems that they were taught to look upon Turkey as a sort of terrestrial paradise where produce springs up spontaneously; an idea well suited to attract a people not given much to labour.

These ideas seem to have been propagated and encouraged by ship agents who contracted for the transport of so many thousand Tartars at 7 silver roubles per head, paying only five to the master of ships; this was a lucrative business to both brokers and masters, as the run from the Crimea takes only from 30 to 40 hours.

The new Governor of Kustendjee Ahmet Rassim Effendi is an enlightened man and arrived with full powers from the Porte to draw out the plan of a town and build the necessary public edifices.

The means however have not been furnished and the revenue is too small to allow of any public works being undertaken. The Medjilis or Council is composed of Turkish residents, the greater part of whom cannot read or write and whose ideas belong to the reign of Sultan Selim.

These men are of course systematically opposed to all innovation and cannot perceive the justice of treating Christians on an equality with Mussulmans. An instance of this occurred a few days ago during the temporary absence of the Governor.

The house of a certain Major Cadri Effendi had been entered and a sum of money stolen, after which the thieves set fire to the house; four Christian Albanians employed by the Railway Company were amongst the most forward in endeavouring to extinguish the flames; they were of course seized by order of Cadri Effendi, acting for the Governor and imprisoned on suspicion of robbery and arson; one of them was bound hand and foot and pricked with the points of knives to extort a confession; this proving useless they cased his feet and head in mud which they kept wetted with cold water, the temperature at the time being 20 degrees below freezing point, and blistered the skin of his hands with hot coals; altogether they kept the unfortunate man without sleep and subject to torture for 62 hours.

On the Governor's return the man was liberated, there not being the slightest grounds for suspicion and Cadri Effendi was told not to do so again; I have not heard of any satisfaction being given to the unfortunate man for this wanton cruelty. The real thieves were afterwards discovered with the money in their possession, one of them is a Turk and the other an Armenian employed at the Telegraph office.

The more I see of Turkey the more I am confirmed in my opinion that the Tanzimat exists but in name beyond the walls of Constantinople.

The consent of the Medgilis is required before anything can be done for the good of the town; things therefore are likely to remain in statu quo as far as the Porte is concerned and not content with being themselves stationary they put as many obstacles as possible in the way of the Railway Company by raising new and vexatious questions daily, forgetting that a Commissioner for the Railway has been constantly resident here to see that the Company kept to the terms of the Concession.

The prosperous future of Kustendjee seems distant and dubious, as no one in his senses would think of engaging in extensive mercantile transactions without a port of embarkation, magazines for storing grain and uninterrupted postal communication, summer and winter. None of these requisites exist and I think it my duty in a general report of this description to set forth the actual state of the works.

On starting from the station at Kustendjee the permanent way winds round the bent of the harbour at every steep incline up which the engine cannot be propelled in frosty weather: the incline lies in a deep cutting with almost perpendicular sides, which are constantly falling in and stopping up the road; after about a mile of this incline the way curves to the northward, making a variety of very small curves to escape the necessity of some levellings and cutting, but which render any great speed dangerous. The line is ballasted as far as the town of Medjidieh, 25 miles from Kustendjee where the Kara-su lakes begin, further on, the line is laid in the bed of the lakes which were drained for the purpose; this part of the line is now under water as the melting snow, rains and the overflow of springs will always tend towards the lakes and eventually refill them, and the sleepers being laid the whole length of the line on the ground level, the damp will speedily rot them. The partial drainage of the lakes has also been the cause of rendering Medjidieh unhealthy in the extreme by the production of virulent fevers. By carrying the line a little to one side, it would have been safe from inundation and on solid ground.

The granaries at Cernavoda have been built below high water line and at present contain about two feet of water.

I am not an engineer, but according to the opinion of persons capable of judging and my own, I believe the line will have to be relaid before it be of any extensive use.

What is at present called the harbour of Kustendjee, is an open roadstead, protected indeed from the north and west winds, but open to south and east, which blow with great violence during autumn and spring, proofs of which are afforded by the wrecks which strew the shore.

The water is too shallow to allow of ships anchoring conveniently near the shore. Consequently the place is cut off from all communication except by an occasional coasting steamer during the winter.

Under ordinary circumstances the construction of the breakwater would require about three years to complete, but if the works are carried on as they have been since my arrival at Kustendjee ten years will not complete the harbour. Till a safe harbour exists Kustendjee will remain a town of no importance and a sink for British capital.

I have read with astonishment articles in the Constantinople papers stating that in spite of the severe winter the railway traffic was not interrupted and that the returns were sufficient to defray the working expenses.

On the contrary, there has been no traffic and the trains ceased running in the depth of winter; at present even the state of the line prevents the starting of trains.

A very good lighthouse has been erected about half a mile to the eastward of the easternmost point of the bay; this cannot be said to point out the harbour, as it would lead ships directly on the rocks; it has twice happened that captains of ships have borne down upon it at night, believing it to be the entrance of the port and saved themselves by anchoring suddenly. This is the present actual state of affairs, which I have had abundance of time and opportunity to ascertain by personal observation.

Doc. 4

Sankey către Suter, Kustendjie, 27 martie 1861⁵²

Caimacamul de Kustendjie încearcă să instituie ordinea în rândul imigranților tătari. În oraș, musulmanii sunt avantajați când vine vorba de achiziția de terenuri.

The Governor of Kustendjee is at present occupied in partitioning out the waste lands amongst the newly arrived Tartars. In this he has encountered many difficulties and obstacles, but his energy is equal to the occasion.

The Dobriga seems to have been up to the present time a sort of debateable land, each tribe of the old Tartar settlers obeying the orders of its chief, and fancied itself exempted from obedience to the authorities sent by the Porte. In this way owing to the feebleness and want of energy of former Governors, these settlers have exercised privileges of foreign subjects, refusing to appear on a summons, unless ordered to do so by the head of the

⁵² *Ibidem*, ff. 69–71.

tribe. They have also taken upon themselves to dispose of the lands round about their settlements, and to prevent the new settlers from taking possession of the lands allotted to them by the Turkish authorities.

Consequently, the Governor has found himself obliged to take stringent measures for enforcing obedience and has imprisoned all the most mutinous chiefs.

Much as I admire his firmness and energy in this matter, I do not think his policy with regard to the land on the site of the proposed town of Kustendjee is likely to be beneficial. The most valuable piece of ground, is the peninsula running into the sea between the market place, and the light house. This spot being close to the stores and jetties, will of course be the most advantageous for the construction of mercantile establishments. Portions of this land are already in possession of Christian subjects of the Porte, who intended building houses and stores.

The Governor however has prohibited them from building, unless on the condition of letting their stores and houses to none but Mussulmans, he also refuses to sell any more Government land in the same locality to Christians. There are not more than five or six Turks in Kustendjee who have the means of buying lands and building houses and these are anxious to dispose of their property and retire into the interior far away from contact with Europeans. If this measure of the Governor is continued in force it will effectually put a stop to enterprise, as anyone building on the abovementioned spot will be compelled to rent his buildings to one of the few Mussulmans residing in this place at a very low rental whereas mercantile firms establishing in this port will gladly pay high rents to command an advantageous position.

Out of this tabooed spot the opening price put by the Governor on land is so exorbitant that no bidders can be found and consequently, the progress of the town will be very slow, as people will rather wait to see really what advantages Kustendjee presents as a mercantile town, when the harbour is finished, to laying out large sums of money on land which may not return them after all a profitable percentage.

I believe that the jealousy of Christians is an universal feeling amongst the Turks, perhaps natural, and Ahmet Rassim Effendi seems to be doubly imbued with the same, which he allows to blind him, to the real interests of his country; and instead of seizing on such a favourable opportunity of increasing the revenue, by favouring the highest bidders, and facilitating the means of building, he places obstacles in the way of all progress.

The fact stands thus at present. The Turks, either will not, or can not undertake any thing in the shape of enterprise, and wish to abandon the ground; the Christians Ottoman subjects are willing to speculate, and pay high prices, but are prevented by what I must consider a rather arbitrary measure, so that the best position is likely to remain a barren waste for some time to come.

Doc. 5**Sankey către Suter, Kustendjie, 4 mai 1861⁵³***Noi detalii despre situația imobiliară din Kustendjie.*

On the 27th March I had the honor to acquaint you with certain measures in contemplation with regard to the land forming the peninsula from the market place, to the light house point.

I believe the question of sufficient importance to the commercial prosperity of Kustendjee, to venture troubling you with further particulars on the same subject.

It is proposed to appropriate all this valuable space, which, if built upon, might accommodate from eight to ten thousand inhabitants, for a Mussulman quarter exclusively, when we have not at the present moment more than six hundred Mussulman residents in the town of Kustendjee. Most of these are owners of small plots of land which they are anxious to dispose of and retire into the interior, but are prevented from treating with Christians.

Several Christian Ottoman subjects have bought land in the locality in question, but are prevented from erecting houses and stores, unless under the condition of renting them to none but Mussulmans, which condition, seeing there are no Mussulmans to rent the buildings amounts to a prohibition.

It is said that some members of the Medgilis have been clever enough to gain the Governor's adherence to this device for getting all the most valuable land into their own hands at low prices with the view of selling it to Europeans at some future period, with considerable advantage to themselves.

I proposed to the Governor, if it were necessary and just to have an exclusively Mahommedan quarter, to divide the peninsula lengthways and have the ground in immediate contact with the Company's works, for commercial purposes. Ahmed Rassim Effendi however did not seem to see the benefit of encouraging European enterprise.

At a public sale of land, I was witness to the refusal of a Raya's offer, on the ground of his being a Christian.

I think this state of affairs hard both upon Christians who have bought land with the intention of building and the small Mussulman proprietors who are prevented from disposing of their property to advantage.

Indeed these latter cry out most loudly and complain of being sacrificed to the cupidity of three or four coreligionists, who have influence in the Medgilis.

Public rumour gives the Governor a pecuniary interest in enforcing the above mentioned measures, but I believe him too honest and upright a man to enter into any such designs for gain and rather conceive that the Mullah and other members of the Medgilis for their own purpose have worked

⁵³ *Ibidem*, ff. 141–143.

successfully on his weak point, which is a tendency to fanaticism and jealousy of Christians which he sometimes suffers to appear.

The accompanying rough sketch will perhaps give an idea of the valuable space intended exclusively for a Mahomedan quarter.

Affairs are now at a complete stand, the requisite permission to build in other parts of the town not having been granted. First it is that the plan of the town is not ready, next that an engineer is expected; when he arrives it is discovered that he has no instructions about the town.

It seems as if all possible obstacles were placed in the way of advancement and the Governor assured me that more than 50 buildings could ere now have been in course of construction had the necessary permission been sent from Constantinople.

The fine season is therefore likely to pass in this way and the Irade and winter arrive at one and the [same] time; consequently great discouragement and discontent prevail, especially amongst those who have been at the trouble and expense of collecting building materials.

Doc. 6

Sankey către Suter, Kustendjie, 31 mai 1861⁵⁴

Reorganizări administrative în Dobrogea, care complică activitatea caimacamului și a sa.

I have the honor to inform you that the district of Kustendjee has been placed under the Pashalik of Tultcha instead of Silistria, at the request of the Governor, considering the greater facilities of communication.

I further regret to have to state that Medjidieh has again been raised to a separate kaimacamlik, under the same Pashalik, and that Ahmet Rassim Effendi has no further jurisdiction in that town.

Mehmet Bey, Kabail Kaimakam, a chief of the old Tartar settlers, has been reinstated in the government of that town from which acts of extortion and injustice had caused his removal. This reinstatement is attributed to the influence of his brother-in-law, Said Pasha of Widin who possesses large landed property near the town of Medjidieh.

The Tartars are very much dissatisfied with this arrangement, having begun to feel the good effects of Ahmet Rassim's administration, whose moderation and sense of justice have inspired all classes with confidence. Ahmet Rassim Effendi with not more than 20 zaptiehs keeps the whole district in order, and has captured several parties of armed bandits who infested the roads.

He has also begun paving and macadamising the streets of the town and never lets and opportunity of improvement to escape if within his means.

⁵⁴ *Ibidem*, ff. 183–184.

This separation of Medjidieh within an hour's distance of this town and the principal railway station, will, I think, be of name, as Medjidieh will become as before, a refuge for persons wishing to escape the hands of justice at Kustendjee. It will also render matters between British and Ottoman subjects more difficult of settlement.

Doc. 7

Barkley către Sankey, Kustendjie, 22 iunie 1861⁵⁵

I have the honor to inform you that attempts to throw the trains off the line of rails are now of daily occurrence.

During a single journey a train frequently encounters two to three obstructions (stones or fencing rails) in different parts of the line.

These are for the most part placed on the rails near the villages of Hassan chia, Omer chia or Hassan Capee, but are often found elsewhere.

The drivers reported that on several occasions groups of men have been observed watching the train pass, and that on one occasion (yesterday) at Hassan chia, a man placed a stone on the rail within 20 yards of the train, which was then running at 25 miles the hour, and which could not be arrested until the miscreant had escaped.

This was done in the presence of several villagers.

I have repeatedly called the attention of the governor of this place to the fact that their attempts will one day inevitably prove successful, and that a terrible accident and loss of life and property will ensue. I have also caused representations in the same sense to be made to the Ministers at Constantinople.

I entertain no doubt but that these attempts can be readily put a stop to by rendering the muhtar of each village responsible for their perpetration within the boundary of their village.

There can be no doubt whatever but that the men who commit these atrocities do so openly in the presence of the villagers, and consequently there can be no injustice in visiting the crime in the representatives of communities which render themselves participaters in the guilt of the active offenders by the attitude which they assumed towards them.

I should feel obliged if you would kindly communicate these facts to the local authorities and H.B. M's Embassy at Constantinople with a view to means being taken to protect the lines of the Company's passengers and servants from the imminent danger to which they are now exposed.

⁵⁵ *Ibidem*, ff. 320–321.

Doc. 8**Sankey către Suter, Kustendjee, 16 august 1861⁵⁶**

Raportează o dispută iscată între funcționarul serviciului sanitar otoman și agentul vasului britanic „Blarney”.

I have the owner to submit the following to your consideration.

On the 15th inst. at 7 AM my assistance was requested by Mr. S. V. Stampa agent for the English steamer “Blarney” for the following reason.

That the Blarney anchored in Kustendjee roads after sunset on the 14th inst. too late to obtain pratique, the he, Mr. Stampa, went off in a boat and hailed to know what cargo there was on board. Mr. Stampa further declared that he did not communicate with the ship and referred to the captain and crew as witnesses, that the quarantine officer, the next morning, refused to give the Blarney pratique or look at her papers, stating that Mr. Stampa had been on board and brought off a passenger, thereby placing the town in quarantine.

It having been proved that the person returning with Mr. Stampa had accompanied him from the shore, the quarantine officer then declared that Mr. Stampa had landed a parcel from the steamer.

I proceeded to quarantine office with Ahmed Rassim Effendi, Governor of Kustendjee and throu him asked the quarantine officer why, having seen Mr. Stampa go on board he had not prevented him landing till the ship had received pratique; whether the ship’s papers had been examined or any term fixed for her detention, whether, as he had declared the town in quarantine, he had notified the same to the Austrian steamer there about to proceed to Constantinople with passengers from Kustendjee; whether he would give me the requisite assistance to pass a paper through the quarantine, which the master of the Blarney wished to communicate to me officially.

Mehmed Ali Agha, the quarantine officer did not recognize the right of the governor or myself to put questions to him, said that he was responsible to no one but his superior at Varna and that he would answer when a properly authorized commission was appointed to enquire into his conduct. He further declared that he had not prevented the landing of Mr. Stampa because Kustendjee was not a regular quarantine station and no god was put on ships in quarantine, the captain alone being held responsible.

In the face of this he refused to receive the declaration of the captain and crew of Blarney.

I thought it my duty to protest formally against the quarantine authorities at Kustendjee for all loss occasioned to the owners and other parties by the detention of the Blarney.

⁵⁶ *Ibidem*, ff. 251–253.

The conduct of Mehmet Ali Agha in this matter has shown him to be utterly unfit for his post, as it was clearly his duty to prevent any communication with the Blarney while in quarantine, if such took place under his notice too late for prevention, to prevent the landing of the parties by force if necessary.

I trust therefore for the interests of shipping that Mehmed Ali Agha will not be suffered to detain ships on such frivolous pretences and that a more efficient person be placed in charge of the quarantine establishment at this port.

ASPECTS REGARDING THE ACTIVITY OF A BRITISH VICE-CONSUL IN OTTOMAN DOBROGEA (I)

Abstract: The article presents aspects of the work of the British vice-consul in Constanța (Kustendjie), Frank Fremoult Sankey, in the first year after his appointment. In a period of sustained development for the port of Dobrogea, immediately after the completion of the Danube–Black Sea railway, Sankey attempted to assert his authority over a large and somewhat obedient community of British subjects. The text is based on a number of unpublished documents held in British archives, eight of which are reproduced in the appendix, and which contribute to a better understanding of the history of Constanța in the early 1860s.

Keywords: Frank Fremoult Sankey, Constantza, the Black Sea, Dobrudja, tatars.